

KÜLÖNFÉLÉK.

A gömör-tornai karszt csonkamagyarországi barlangjai. Ép-hazánk legnagyobb barlangvidékét az ország megcsonkítása — az országos aránynak megfelelően — $\frac{1}{3}$ -ára csökkentette. E megmaradt területen azonban csak mindössze 6 barlang került hozzánk, míg a többi, körülbelül 40, a cseh-megszállta hegyekben rekedt. Igaz viszont, hogy a megmaradt egynéhány barlangból egyik a Baradla, az aggteleki cseppkő-barlang s ez egymaga túlszárnyalja nagyságában a csehek kezén hagyott üregek összeségének terjedelmét.

Nekünk, barlangkutatóknak, azonban a Baradla megmaradása csak szomorú vigasz, mert mi minden egyes odu elvesztését fáljaljuk.

Hogy a gömör-tornai karszt kettészélesztésével ért veszteséget speleológiai tekintetben kellőképp mérleghessük, kövessük végig az itteni cseh-szlovák határ lefutását.

A határ délről jövet a karszt DNy-i tövét borító Cselén-erdőnél, Hosszúszó és Aggtelek község közti falu-határnál lép a barlangvidék területére s tüstént a Baradla bejáratát rejtő Poronya-tető (502 m) ormára hág föl. Innen a Várhegy (412) élén a Kecsei patak-hoz ereszkedik alá, elhagyja a fenti faluhatárt és egyenest észak felé tartva a Haragistya töbrös-lápos fennsíkjának szinte a felső széléig ér, Borzova (Szádvár-borsa) község közelébe. Itt a Haragistya kút-tól ÉNy-ra mintegy 0.5 km-re van a határ sarka, honnan az hirtelen az eddigi ÉD-i irányból K-re fordul. Ebbel; útjában a határ az 512-es, majd a Tövises-tetőt (557) érinti, innen ÉK-re felvág a Ménes-völgy feje fölötti 558-as oromra, honnan nagyjában K-i irányban halad végig a Torna vize és a Bódva folyó közötti fennsík tetején Bódvavendégi községig. Ez utóbbi szakaszán a fennsík következő pontjait érinti: Mészhegy-tető (558—536), Somos-tető (471) DK-i nyerge, Bükkös-tető (475), Kecskés-fej, derenki nyereg, Dluhi vrch (483), 510, Vecsembükk (601), 542, 500, 498, 456. Szőlő-tető (446), Hosszú hegy 431. Itt aztán a határ a Bódva völgyébe ereszkedve elhagyja a karszt területét.

Az iménti határon belül csonka-hazánk területén csak az alábbi barlangok maradtak meg:

Elsősorban az aggteleki cseppkőbarlang: a Baradla, amely — hála a japánok közbelépésének — egész ismert terjedelmében a mi birtokunkban maradt. A cseh határ azonban a régi bejáratától Ny-ra mindössze 7—800 m-re van, úgyhogy a Domicá- és Ördöglyuk üregei és a hosszúsói út mentén tátongó három víznyelő (ravaszlyuk) már cseh területre esnek.

Ránk maradt barlangot aztán már csak Jósvafő községtől É-ra a Lófej-völgy fölött a Kerek-gárdony (Nagy oldal Ny-i lejtője) lejtőjén találunk a Porlyukat. Kicsi veremszerű üreg. — Jelentéktelen. — Az időszakos Lófej-forrás még a miénk.

A vecsembükki félelmetes 8 (?) zsomboly (aknaszerű üregek) közül csupán egy maradt meg: a bódvaszilasi határban fekvő Szabó pallagi zsomboly.

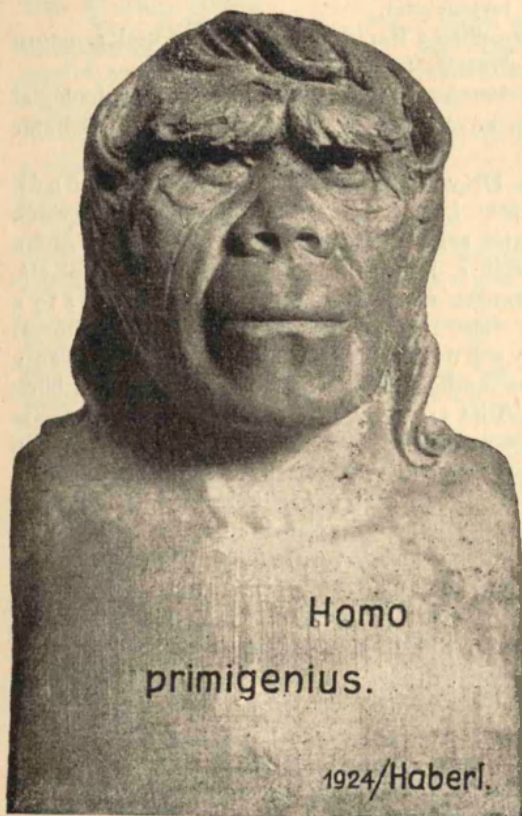
Nem messze Aggtelek községtől, Egerszög határában egy, majd az Osztramos-hegyen (Bódvarákó határa) két üreg a miénk még.

Mindössze ennyi barlangot hagyott meg a kegyetlen trianoni béke ép-hazánk legnagyobb barlangvidékéből.

Ezzel szemben *elvesztettük* a híres Szádelői- és Aji-völgyet; a neves barlangok közül a Lednicét: a szilicei jégbarlangot, a szilicei cseppkőbarlangot, a barkai (hollókövi-) jégbarlangot, a pelsőci Csengőlyukat és a gombaszögi Leontin-barlangot, hogy a többi kisebb, de érdekesebbnél-érdekesebb barlangot ne is említsük. STRÖMPL GÁBOR.

Az ősember első magyar mellszobra.

1915-ben HABERL VIKTOR szobrász, a M. Kir. Földtani Intézet preparátora, KORMOS TIVADAR dr. és HILLEBRAND JENŐ dr. irányítása mellett megmintázta a

jégkorszakbeli ősember, a *Homo primigenius* domborművét, melynek ismertetése akkor meg is jelent.¹ A mű általános elismerésben részesült s az eddig készített rekonstrukciók között valóban a legsikerültebbek közé tartozik.

HABERL VIKTOR szobrász a múlt évben a rendelkezésére álló adatok és méretek, különösen a la chapelle-aux-saints-i koponya gipszmásolata alapján megmintázta az ősember mellszobrát is. A szoborműnek legkiválóbb értéke abban rejlik, hogy a pithekoid-bélyegek szemmel tartása mellett különleges súllyal domborítja ki már az emberi jellegeket. Az eddigi rekonstrukciónál ugyanis a majomi jellegek jutnak túlsúlyra, vagyis az egyes művészek az ősembert akarván rekonstruálni, a majom-embert mintázták vagy festették meg.

Az ősember mellszobrán kívül HABERL VIKTOR szobrász a magyarországi paleolitikum 63 legjellemzőbb darabjáról gipszmásolatokat készített, melyek

A jégkorszakbeli ősember magyar rekonstrukciója.
Mintázta: Haberl Viktor szobrász, M. Kir. Földt. Int. preparátor.

alakjuk és színezetük természetű voltánál fogva — az eredetiekkel teljesen megegyeznek.

Úgy az ősember mellszobrát, valamint a paleolit-sorozatot mindazon tanintézeteknek, múzeumoknak és egyeseknek, akik az ősember kérdésével foglalkoznak, a legmelegebben ajánljuk.² K. O.

¹ „Barlangkutató” III. köt., 2. füz.

² Megrendelhetők a készítő szobrásznál: VII, Stefánia-út 14.

VERSCHIEDENES.

Die Höhlen des Gömör-Tornaer Karstes.

Die größte Höhlengegend unseres unversehrten Vaterlandes wurde durch die Verstümmelung des Landes auf ein Drittel reduziert. Auf diesem verbliebenen Gebiet aber behielten wir insgesamt 6 Höhlen, während die übrigen, ca. 40, in den von den Tschechen okkupierten Bergen uns verloren gingen. Von den uns verbliebenen Höhlen ist die eine allerdings die Baradla, die Aggteleker Tropfsteinhöhle, die in ihrem Umfang sämtliche den Tschechen überlassene Höhlen übertrifft. Um den mit der Entzweischneidung des Gömör-Tornaer Karstes erlittenen Verlust gehörig zu würdigen, verfolgen wir hier die tschechisch-slovakische Grenze. Die Grenze zieht sich von Süden beim Cselén-Wald, zwischen den Gemeinden Hosszúszó und Aggtelek auf das Gebiet der Höhlengegend und erhebt sich sofort auf den den Eingang zur Baradla-Höhle verbergenden Poronya-Gipfel (502 m). Von hier senkt sie sich zum Kecső-Bach und, nach Nord ziehend, reicht sie bis zur oberen Grenze des Haragistya-Plateaus. Vom Haragistya-Brunnen NW-lich auf ca. 0,5 Km ist die Ecke der Grenze, von wo an sie nach O sich wendet. Dort berührt die Grenze den Tövistető (557 m), von wo sie sich nach NO auf die 558 m Spitze hinaufzieht. Von hier läuft sie nach O bis zur Gemeinde Bodvavendég, auf welchem Abschnitt sie die folgenden Punkte des Plateaus berührt: Mészhegytető (558—536 m), Somostető (471 m) SO-licher Sattel, Bükköstető (475), Kecskésfej, Derenker Sattel, Dluhivrch (483), Vecsembükk (601), 542, 500, 498, 456. Szöllőtető (446), Hosszúhegy (431). Hier verläßt dann die Grenze, ins Bodva-Tal sich senkend, das Karstgebiet. Auf diesem Gebiet verblieben uns: die Aggteleker Tropfsteinhöhle, die Baradla, die im *ganzen Umfang* uns verblieb.

Eine uns verbliebene Höhle finden wir dann nur nördlich der Gemeinde Jósvaló, am Gehänge des Kerek-Gárdony, das sogenannte Staubloch (Por-lyuk). Von den Vecsembücker schachtartigen Höhlungen verblieb uns nur *eine*: die Szabó-pallagi zsomboly.

Verlieren mußten wir das berühmte Szádelőer und Ájer-Tal, die Lednicher Höhle, die Sziliceer Eishöhle, die Sziliceer Tropfsteinhöhle, die Hollóköver Eishöhle, das Csengölyuk von Pelsőc und die Gombaszöger Leontin-Höhle. GABRIEL STRÖMPL.

Die erste ungarische Büste des Urmenschen.¹

Im Jahre 1915 modellierte VIKTOR HABERL, Bildhauer und Präparator des kgl. ung. Geolog. Institutes in Budapest, unter Anleitung Dr. THEODOR KORMOS's und Dr. EUGEN HILLEBRAND's das Relief des eiszeitlichen Menschen.² Das Werk erfreute sich einer allgemeinen Anerkennung und gehört unter den bisher erschienenen ähnlichen Rekonstruktionen zu den besten Leistungen.

¹ Siehe die Abbildung im ungar. Text S. 56.

² S. Barlangkutatás Bd. III, Heft 2.

Im vergangenen Jahr modellierte VIKTOR HABERL auf Grund der ihm zur Verfügung stehenden Daten und Maße, hauptsächlich aber auf Grund des Gipsabgusses des Schädels von La Chapelle-aux-Saints, auch die Büste des Urmenschen. Der Hauptwert des Bildwerkes liegt vorzugsweise darin, daß bei entsprechender Berücksichtigung der pithecoiden Merkmale vorzugweise die menschlichen Charaktere zur Darstellung gebracht worden sind. Bei den meisten bisherigen Rekonstruktionen werden, bekanntermaßen, die pithecoiden Merkmale zusehr hervorgehoben, so daß die einzelnen Künstler bei der Rekonstruktion des Urmenschen eigentlich den Affenmenschen dargestellt haben.

Außerdem verfertigte VIKTOR HABERL eine Serie von 63 Gipsabgüssen des ungarischen Palaeolithikums, die ihrer Form und Farbe nach ganzlich den Originalstücken entsprechen.

Allen Instituten, Museen und Fachgenossen, die sich mit der Frage des fossilen Menschen befassen, empfehlen wir das Bildwerk und die Palaeolithserie aufs wärmste.

A BARLANGKUTATÓ SZAKOSZTÁLY VÁLASZTMÁNYA AZ 1925. ÉVRE.

(Vorstand der Fachsektion für Höhlenkunde im Jahre 1925.)

Tisztviselők — Funktionare:

Elnök — Präsident:

KADIĆ OTTOKÁR dr.

M. KIR. FŐGEOLOGUS, EGYETEMI M. TANÁR.

Alelnök — Vicepräsident:

HILLEBRAND JENŐ dr.

N. MÚZEUMI IGAZG.ŐR, EGYETEMI M. TANÁR.

Titkár — Schriftleiter:

VIGH GYULA dr.

M. KIR. OSZTÁLYGEOLOGUS.

Választmányi tagok — Ausschussmitglieder:

BELLA LAJOS dr.

NY. FŐREÁLISKOLAI IGAZGATÓ.

HORUSITZKY HENRIK dr.

M. KIR. FŐBÁNYATANÁCSOS, FŐGEOLOGUS.

BOKOR ELEMÉR dr.

ŐRNAGYALIGAZGATÓ, SPELAEOENTOMOLÓGUS.

MAJER ISTVÁN dr.

EGYETEMI ADJUNKTUS.

ÉHIK GYULA dr.

N. MÚZEUMI ŐR.

SCHRÉTER ZOLTÁN dr.

M. KIR. OSZTÁLYGEOLOGUS.

FERENCZI ISTVÁN dr.

M. KIR. OSZTÁLYGEOLOGUS.

STRÖMPL GÁBOR dr.

GEOGRAFUS.